

Гавриленко Н.В., к.е.н., доцент, м. Первомайськ, Первомайська філія НУК ім. адмірала Макарова

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

В силу того, що податки несуть не тільки фіскальну, але і регулюючу функцію, податкова політика, як засіб прямого і непрямого впливу на громадян, відіграє особливу роль в реалізації соціальної функції держави. У Конвенції МОП № 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики», зазначено: «всяка політика повинна, перш за все, спрямовуватися на досягнення добробуту і розвитку населення, а також на заохочення його прагнення до соціального прогресу»[1].

У більшості розвинених країн, де в значній мірі дохідна частина бюджету залежить від надходжень прибуткового податку, цьому податку надається особливе значення у вирішенні соціальних проблем суспільства. Прибутковий податок є ефективним інструментом реалізації завдань соціальної політики, забезпечення гідного рівня життя населення, дієвим способом соціальної підтримки, забезпечення соціальної справедливості.

Продумана, соціально орієнтована податкова політика створює передумови для залучення все більшої кількості громадян в підприємницьку діяльність, формує базу для інтенсивного розвитку виробництва і, отже, сприяє формуванню передумов для зростання податкових надходжень. За допомогою вмілої податкової політики, держава створює потужну базу для економічних перетворень, засновану на людському факторі, розвитку людського потенціалу.

Важливим показником рівня розвитку сучасного суспільства є здатність держави забезпечувати соціальну стабільність, засновану на справедливому розподілі національного багатства і доходів населення. Механізм і результати розподілу доходів можуть не відповідати уявленням суспільства про справедливість. Ступінь розшарування суспільства за розміром доходів характеризується, зокрема, коефіцієнтом Джіні, значення якого в Україні, як і в Угорщині за підсумками 2018 становить 0,62%, тоді як у Польщі він склав 0,58%, в Казахстані – 0,63%, Румунії – 0,64%, Росії – 0,68%, Великобританії – 0,74%, США – 0,81%. Коефіцієнт Джіні – статистичний показник міри розшарування суспільства, який змінюється від 0 до 1: чим ближче його значення до одиниці, тим більшою мірою багатства концентруються у руках окремої групи населення.

Відповідно до Конституції України Україна є соціальною державою, що зумовлює соціальну спрямованість бюджетно-податкової політики. Найважливішим інструментом реалізації соціальної ролі оподаткування, в тому числі забезпечення зниження рівня розшарування населення як завдання держави, може стати реформування системи прибуткового

оподаткування фізичних осіб. У наукових працях представників економічної думки містяться висновки про те, що досягненню соціальної справедливості в суспільстві і скороченню розриву в доходах найбільшою мірою сприяє прогресивне оподаткування доходів фізичних осіб (Дж. М. Кейнс, Д. Локк, В. Петті та ін.).

Використання ПДФО в вирішенні проблеми соціальної нерівності обумовлено тим, що з його допомогою можна змінити розмір кінцевих доходів індивідуума без зміни відповідності оплати праці і її результатів. При цьому системність прибуткового оподаткування полягає в залученні в процес соціального регулювання всіх його елементів, що сприяє перерозподілу частини доходів на користь тих осіб, які потребують додаткові засоби перш за все в процесі обчислення і сплати ПДФО.

Ступінь нерівності в доходах згладжується і в результаті використання державних бюджетних коштів для фінансування заходів, спрямованих на досягнення соціальної стабільності суспільства, реалізації конституційних прав громадян. Величину доходів основної частини працездатного населення країни важливо враховувати при реформуванні ПДФО з метою недопущення серйозних фінансових наслідків.

Таким чином, реформа податку на доходи фізичних осіб повинна бути комплексною та поступовою, що має на увазі як перехід до іншого механізму обчислення податку, так і внесення змін в практику податкового адміністрування, в зв'язку з чим її реалізацію пропонується розділити на чотири етапи. Перший етап: введення неоподатковуваного мінімуму в розмірі 25224 грн. на рік. Величину неоподатковуваного мінімуму слід розраховувати виходячи з офіційно встановленого розміру прожиткового мінімуму. Прожитковий мінімум з 1 січня 2020 року становить 2102 грн. Надалі розмір неоподатковуваного мінімуму підлягає щорічній індексації з урахуванням динаміки прожиткового мінімуму та середньодушових доходів платників податків.

Доходи, що випадають з бюджетів бюджетної системи в результаті введення неоподатковуваного мінімуму можуть призвести до істотних втрат бюджетної системи, а це зумовлює вимогу до тривалості першого етапу не більше 1 року. Перший етап реформи сприятиме вирішенню проблем соціальної нерівності, значного розшарування населення за рівнем доходів, надання допомоги малозабезпеченим.

Другий етап: з метою підтримки стабільного рівня надходжень від ПДФО для доходів, що становлять понад 1 млн грн., доцільно встановити ставку 20%. Введення максимальної податкової ставки дозволить компенсувати втрати бюджетів бюджетної системи, що утворилися в результаті введення на першому етапі реформи неоподатковуваного мінімуму.

Додаткові доходи бюджету отримані від запровадження максимальної ставки ПДФО дозволить без значних втрат доходів реалізовувати наступні етапи реформи.

На даному етапі необхідно здійснити заходи, спрямовані на модернізацію податкового адміністрування: поступове створення єдиної бази даних державних органів, що дозволяє податковим органам оперативно

отримувати відомості про доходи платників податків, отриманих з різних джерел. Тривалість даного етапу реформи повинна становити не менше 3 років, що обумовлено необхідністю організації нового порядку роботи податкових органів. Закінчення заходів по переходу на нову систему податкового адміністрування і її апробації визначить можливість переходу до наступного етапу реформи.

Другий етап реформи сприятиме не тільки зниженню соціальної нерівності, а й фінансового забезпечення вирішення таких завдань соціальної політики України, як надання адресної підтримки малозабезпеченим, розвиток медицини і освіти, підвищення доступності зазначених послуг, вирішення проблеми бідності пенсіонерів.

Третій етап: введення мінімальної податкової ставки в розмірі 10% по відношенню до доходів, розмір яких перевищує 1 млн грн. і одночасно не перевищує 100000 грн. на рік. На даному етапі реформи необхідне впровадження практики заповнення податкових декларацій, а також можливостей отримання всіх видів податкових відрахувань безпосередньо шляхом звернення до одного з податкових агентів.

Введення податкової ставки 10% дозволить знизити податкове навантаження для основної маси населення.

Третій етап реформи змістовно наповнений і зміною порядку надання податкових знижок: визначення стандартних знижок на дітей на основі «споживчого кошика», збільшення розмірів відрахувань за видатками на медичні та освітні послуги до розмірів фактичних витрат, введення відрахувань за видатками на виплату відсотків за освітніми кредитами, введення прогресивного характеру процентних ставок по внесках на добровільне пенсійне страхування, щорічна індексація розмірів податкових відрахувань в ув'язці з темпами інфляції. З урахуванням необхідності переходу на новий порядок заповнення податкових декларацій та внесення змін до законодавства тривалість даного етапу реформи доцільно встановити на період 3 років.

Четвертий етап: введення стандартної і підвищеної податкових ставок:

- в розмірі 13% (в якості стандартної) - для доходів від 100001 грн. до 500 000 грн. на рік;

- підвищеної в розмірі 18% - для доходів від 500001 грн. до 1 000 000 грн. на рік.

На четвертому етапі реформи необхідно значне посилення податкового контролю, спрямованого не тільки на виявлення, а й на попередження ухилення від сплати податку. Доцільним є підвищення розмірів штрафів за несплату податків. Можлива організація податкового адміністрування по системі Швеції, де всі нараховані та сплачені платником податків обов'язкові платежі відображаються на окремому особовому рахунку. Четвертий етап реформи буде вирішувати завдання подальшого зниження масштабів соціальної нерівності, мобілізації додаткових коштів бюджетної системи для вирішення завдання соціальної політики.

Запропонований поетапний підхід до реформування прибуткового оподаткування сприятиме вирішенню значної кількості завдань соціальної політики України на середньострокову перспективу, в тому числі перерозподілу надприбутків на користь найменш забезпечених верств населення. Згідно з офіційними даними, оприлюднених Держкомстатом у лютому 2020 за 9 місяців 2019 року, в Україні частка населення із середньодушовим еквівалентним доходом на місяць нижчим середнього рівня загальних доходів становила 60,3%; нижче прожиткового мінімуму (у 2019 році це 1880,67 грн) - 1,3%, а фактичного прожиткового мінімуму (у 2019 році це 3636,31 грн) - 24,3%. Загальна чисельність населення України, які мають середньодушовий еквівалентний загальний дохід на рівні від 0 до 5000 грн. становить 53,0% - це практично половини, а на них припадає лише 16,8% загальних доходів у країні. Отже половина населення - під загрозою фінансової неспроможності [2].

Поетапність реформування дозволить також уникнути значних фіскальних втрат, оскільки основна частка платників податків продовжить платити податок за ставкою 18%. Це особливо важливо для регіональних і місцевих бюджетів, з аналізу динаміки доходів яких видно, що для багатьох ПДФО є бюджетотворюючим, складаючи в доходах місцевих бюджетів понад 20%, а в регіональних - до 25%.

Соціальні ризики також є невід'ємною частиною переходу до прогресивного оподаткування, зокрема, в разі некоректно обґрунтованої градації доходів і диференціації податкових ставок. Внаслідок є ймовірність виникнення таких негативних явищ як зниження рівня життя, державних соціальних гарантій, зростання соціального незадоволення аж до виникнення соціального вибуху, особливо на рівні адміністративно-територіальних утворень. Зважаючи на вищесказане, успішна реалізація реформи неможлива без збільшення соціальних витрат держави, при розрахунку яких будуть враховуватися реальні економічні обґрунтування.

Високі податкові ставки ефективні в тому випадку, коли сплата податку виправдана з точки зору розмірів і спрямованості державних

витрат, а податковий контроль забезпечує самостійну мотивацію платника податків до сплати податку. В зв'язку з цим є обґрунтованою доцільність в перспективі переходу на сплату ПДФО за місцем проживання платника податків.

Список використаної літератури

1. Конвенция МОТ №117, Раздел 1, Статья 1,1 пункт, принята в 1964 году, Женева
2. Хлобистов Є., Горошкова Л. //В очікуванні підтягування пасків: доходи населення та національна економіка - Режим доступу: <https://delo.ua/opinions/v-ochikuvanni-pidtguvannja-paskiv-dohodi-nasel-366881/>

Гавриленко Н.В., к.е.н., доцент, Павловська Н. І., м. Первомайськ, Первомайська філія НУК ім. адмірала Макарова

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Дослідження теоретичних і методико-правових аспектів стандартизації положень бухгалтерського обліку будь-якого з його об'єктів передбачає їх ідентифікацію в загальному масиві з позицій економічного змісту кожного з них. Це об'єктивно необхідно, на нашу думку, з двох причин. По-перше, сучасна парадигма реформування української системи бухгалтерського обліку ґрунтується на зарубіжних аналогах, в результаті зміст багатьох об'єктів обліку трактується у відриві від вітчизняних економічних реалій. Як приклад можна привести поняття «винагороди», що охоплює величезну кількість сутнісно неоднорідних категорій: заробітна

плата, платня, премія, компенсація, бонус і інше. По-друге, економічні процеси в умовах конкурентного ринку припускають надання великих юридичних прав корпоративним власникам у визначенні зарплатної і компенсаційної політики та, як наслідок, звуження рамок адміністрування норм бухгалтерської практики.

З іншого ж боку, специфіка українських економічних реалій (відсутність конкуренції, ціновий диктат монополій, приховування доходів і податків, переклад капіталів в офшорні зони і т.д.) і правових основ їх приведення в цивілізований вигляд (не завжди справедливе судочинство) диктує необхідність посилення заходів державно-владного нагляду за товарообмінними і фінансовими операціями і відображенням їх результатів в бухгалтерському обліку. Суперечливість цих двох цільових установок зумовлює в свою чергу знаходження так званої «золотої середини» в її вирішенні. Цілком очевидно, що без поглиблення теоретичних і методико-правових досліджень вирішити цю дилему